

sorozat újra azt a gondolatot ébreszti fel, amit először 1900-ban (M. P. 457. l.) fejeztünk ki, hogy meg kellene iratni E. két miniszterségének a történetét, a hivatalos adatok alapján. Maga panaszkodott sokszor, hogy határozott tervek és elvek szerint dolgoznia nem lehetett (I. Havi Szemle 1879, II.). Ma nagy szükségünk volna küzdelmeinek ismeretére.

Természettudományi Közlöny (1915, 1—2. sz.). *Méhely Lajos* (A háború biológiája) szerint a háború oka: az ember állatiasága, a magaveleszületett s a legjobb nevelés által sem módosítható nyers és örök ösztöneivel. Ez világítja meg kellően a nevelés élettanát. A nevelés nem érintheti az ösztönszerű érzések öröklődő idegpályáit, hanem nemesebb-érzések és új képzetek számára új idegpályákat csiszol ki a nevelt egyénben, lelkét emberiesebb, mert értelmesebb és tudatosabb tartalommal telíti. A nevelés a nyers, állati ösztönöket mintegy elfödi s azok nem gyakorolva mintegy szunnyadó állapotba merülnek; az erkölcsi világ új képzeteit szolgáló, a nevelés által létrehozott új idegpályák pedig uralkodóvá válnak. A faji érzések ösztönszerűek; az ezekkel nem egyező cselekvések értelmi forrásúak. Minden nemzetnek legfőbb feladata: nemzeti öntudatának ébrentartása; legmagasabb célja: nemzeti egységének teljessége. Ezt a magyar nemzet a háború előtt fásult és tehetetlen aléltságában szeme elől tévesztette. Most felébredt s remélhetően gondoskodni fog arról, hogy tagjaiban helyreálljon a test és lélek természetes egyensúlya. Ennek érdekében közoktatásunk mai rendjének meg kell változnia; a ma túltengő elméleti irány megszorításával inkább az élet gyakorlati szükségleteit tartsa szem előtt, nem feledkezve meg az egyes disciplinákban rejlő jellem- és kedélyképző elemek céltudatos kiaknázásáról sem. A hazát szerető, acélos akaratú, önmagát fegyelmezni tudó és testben erős honpolgárokat kell nevelni a mai sápadt, horpadtmellű, megrendült idegzetű és túlfinomult szellemi élete ellenére is a honvédelem szempontjából csekély értékű nemzedék helyébe. — Nagyon kívánatos, hogy a nevelés mai feladatait minden oldalról megvitassuk és a legjobb nézőpontokat megállapítsuk. Ettől várnók a tisztulását olyan aggodalmaknak is, amelyet ez a cikk fejez ki «a szabad népnevelési intézmények» működésével szemben, mert ezek «teljes műveltséget nem adhatnak, ellenben veszedelmes félműveltségnek a terjesztői». Az ebből származó aggodalmak és ellenvetések okát megértjük, igazságát sem tagadjuk, a műveltség azonosságát lehetetlennek, egyformaságát veszedelemnek tartjuk, mindebből azonban nem azt következtetjük, hogy az eddigi népművelés sok, hanem azt, hogy kevés. A nemzeti erőnek nagyon fontos alkotó eleme a közműveltség és éppen mert a szerző szerint is csak nagy nehézségekkel lehet az ember ősi, állati ösztöneit a nevelés útján mintegy elfedni: azért tartjuk szükségesnek a minél mélyebb és rendszeresebb köznevelést.

Theologiai Szaklap (Pozsony, szerk. Szelényi Ödön, 1915, 2. sz.). Kovács S. közli *Mikalik J.* A gömöri ev. esperesség története 1520—1741 c. dolgozatát, amely a közoktatásra nézve kimutatja, hogy «1741-ig minden falu tárt karokkal fogadta a fiatalságot és alkalmat adott a tanulásra: özönlöttek is az iskolába és a tudományos képzettség aránylag általáno-